

МИНИСТЕРСТВО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

ПРОГРАМА ЗА
МОРСКО ДЕЛО И
РИБАРСТВО

ПРОЕКТ №: BG14MFOR001-1.006-0003

„ПАЗИ МОРЕТО – БЪДИ МОРЕ“

**ЗАСТРАШЕНИ, ИЗЧЕЗВАЩИ И ИЗЧЕЗНАЛИ
БИОЛОГИЧНИ ВИДОВЕ, КОИТО СЕ
СРЕЩАТ ПО БЪЛГАРСКОТО ЧЕРНОМОРСКО
КРАЙБРЕЖИЕ И ВЪВ ВОДИТЕ НА ЧЕРНО
МОРЕ В БЪЛГАРСКАТА АКВАТОРИЯ**

КАБИНЕТНО ПРОУЧВАНЕ

Анализът е изготвен в рамките на проект №: BG14MFOR001-1.006-0003 „Пази морето – бъди Море“, процедура BG14MFOR001-1.006 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“, финансиран от Програма „Морско дело и рибарство“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за морско дело и рибарство

Въведение

Биологичното разнообразие представлява изключителното богатство от видове на Земята. Хората са част от биологичната верига и са изцяло зависими от нея. Биологичната верига ни дава храната, която ядем, филтрира водата, която пием, и осигурява въздуха, който дишаме. Природата е жизнено необходима за всеки от нас.

В контекста на избухналата пандемия от COVID-19 преосмисляме взаимовръзките между собственото си здраве и здравето на екосистемите. Както е посочено в Доклада за глобална оценка на биологичното разнообразие и екосистемните услуги, изготвен от Междуправителствената платформа за биологично разнообразие и екосистемни услуги (IPBES) (2019 г.), тези взаимовръзки отразяват факта, че рискът от поява и разпространение на инфекциозни болести се увеличава пропорционално на темповете на унищожаване на природата. Поради това опазването и възстановяването на биологичното разнообразие и добре функциониращите екосистеми са от ключово значение за повишаване на нашата устойчивост и за предотвратяване на появата и разпространението на болести в бъдеще.

Опазването и възстановяването на природата имат решаващо значение и за икономическия просперитет на България и Европа. Икономическите аргументи в полза на биологичното разнообразие са убедителни. Промислеността и дружествата разчитат на гени, биологични видове и екосистемни услуги, които са ключови суровини за целите на производството – особено по отношение на лекарствените продукти.

Доклад, представен на Световен икономически форум през 2020 г., „Повишаване на риска за природата: Защо кризата, обхващаща природата, има значение за бизнеса и икономиката“, посочва, че над половината от световния БВП е свързан с природата и с услугите, които тя предоставя,

като особено зависими от нея са трите най-големи икономически сектора – строителство, селско стопанство и хранително-вкусова промишленост. Опазването на биологичното разнообразие може да донесе преки икономически ползи за много икономически сектори. Така например опазването на морските запаси може да увеличи годишните печалби в отрасъла на морските продукти с над 49 милиарда евро.

Въпреки разбирането за важността на биологичното разнообразие, природата се намира в състояние на криза.

Съгласно доклад от 2018 г. на Световния фонд за дивата природа, през последните четири десетилетия човешките дейности са довели до 60 % намаление на популацията на дивата природа в света. Същевременно съгласно доклад от 2019 г. на Междуправителствената платформа за биологично разнообразие и екосистемни услуги, почти три четвърти от земната повърхност е претърпяла промени, в резултат на които мястото, отредено за природата, става все по-ограничено. Кризата по отношение на биологичното разнообразие и кризата, свързана с изменението на климата, са неразривно свързани.

В Доклада за глобалните рискове за 2020 г. на Световния икономически форум е посочено, че загубата на биологично разнообразие и сивът на екосистемите са сред най-големите заплахи, пред които ще бъде изправено човечеството през следващото десетилетие и които застрашават основите на нашата икономика.

Съгласно Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г., опазването и възстановяването на биологичното разнообразие е единственият начин, по който може да се запази качеството на живот на хората и този живот да просъществува на Земята.

В настоящия анализ е представен списък със застрашени, изчезващи и изчезнали биологични видове, които се срещат по Българското черноморско крайбрежие и във водите на Черно море в Българската акватория, както и

списък на биологичните видове, за които няма достатъчно данни за определяне на техния природозащитен статус.

Природозащитният статус на един вид е показател за вероятността този вид да продължи да оцелява. Много фактори се взимат под внимание, когато се определя природозащитният статус на един вид – не само количеството, но и нарастването или намаляването на популацията му като цяло, процентът на успешно даденото потомство, известни заплахи и др.

Статусът на защита на видовете по IUCN е представен на *регионално ниво* – региона на Черно море.

Класификацията по IUCN е:

Изчезнал вид

Изчезнал вид (**EX**)

Изчезнал в природата вид (**EW**)

Застрашен вид

Критично застрашен вид (**CR**)

Застрашен вид (**EN**)

Уязвим вид (**VU**)

Нисък риск

Зависим от защита вид (**LR/CD**)

Почти застрашен вид (**NT**)

Незастрашен вид (**LC**)

Други видове

Недостатъчно проучен вид (**DD**)

Неоценен вид (**NE**)

Представен е и статусът на защита според Червената книга на България, като използваните съкращения са:

И – изчезнал

З – застрашен от изчезване

Р – рядък

За определени видове от царство риби, обхванати в анализа, са посочени кратка информация и илюстрация или снимка. Представени са мерки за опазване на биологичното разнообразие.

**Застрашени, изчезващи и изчезнали биологични
видове, които се срещат по българското
черноморско крайбрежие и във водите на Черно
море в българската акватория**

ВИДОВЕ		СТАТУС ПО IUCN	ЧК
Растения			
Agropyron litorale	Крайбрежен пирей		3
Allium guttatum	Капков лук	EN	
Aremonia cephalotes	Песъчарка	VU	
Asparagus brachyphyllus	Власинколистна зайча сянка	VU	
Asparagus litoralis	Аспержа	VU	
Astrodaucus litoralis	Крайбрежен астродаукус	VU	3
Calystegia soldanella	Крайморско чадърче	CR	P
Chrysopogon gryllus	Садина	CR	
Cladium mariscus	Режец кладиум	CR	3
Crambe mitridatis	Диво зеле	CR	
Crambe pontica	Морско зеле	CR	
Eryngium maritimum	Морски ветрогон	EN	P

МИНИСТЕРСТВО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

ПРОГРАМА ЗА
МОРСКО ДЕЛО И
РИБАРСТВО

<i>Euphorbia paralias</i>	Приморска млечка	EN	P
<i>Euphorbia peplis</i>	Градинска млечка	EN	P
<i>Festuca vaginata</i>	Влагалищна власатка		P
<i>Frankenia pulverulenta</i>	Франкения		3
<i>Glacium flavum</i>	Жълт мак		3
<i>Glacium flavum</i>	Жълт мак	VU	
<i>Hornungia procumbens</i>	Пълзяща хорунгия		3
<i>Lepidotrichum uechtritzianum</i>	Лепидотрихум		P
<i>Leucojum aestivum</i>	Блатно кокиче	CR	3
<i>Linaria sabulosa</i>	Луличка	VU	
<i>Medicago marina</i>	Морска люцерна	NE	
<i>Nymphoides peltata</i>	Какички	LR	P
<i>Ornithogalum refractum</i>	Гарвански лук	LR	
<i>Pancratium maritimum</i>	Пясъчна лилия		3
<i>Parapholis incurva</i>	Извит фолиурус	EN	P
<i>Polycnemum heuffelii</i>	Хоифелова хрупенка		P
<i>Salvinia natans</i>	Плаваща лейка	LR	
<i>Silene caliacrae</i>	Калиакренско плюскавиче	CR	P
<i>Silene euxina</i>	Черноморско плюскавиче		P
<i>Thymus littoralis</i>	Крайбрежна мащерка	CR	
<i>Trapa natans</i>	Воден орех	VU	P

Анализът е изготвен в рамките на проект №: BG14MFOP001-1.006-0003 „Пази морето – бъди Море“, процедура BG14MFOP001-1.006 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“, финансиран от Програма „Морско дело и рибарство“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за морско дело и рибарство

МИНИСТЕРСТВО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

ПРОГРАМА ЗА
МОРСКО ДЕЛО И
РИБАРСТВО

Риби			
<i>Acipenser nudiventris</i>	Шип	CR	И
<i>Acipenser stellatus</i>	Пъструга		З
<i>Acipenser sturio</i>	Немска есетра	CR	И
<i>Aidablennius sphyinx</i>	Малка морска кукичка, Свинкс	EN	
<i>Alosa pontica</i>	Карагъз	DD	
<i>Anguilla anguilla</i>	Европейска змиорка	CR	З
<i>Belone belone euxini</i>	Зарган	EN	
<i>Benthophiloides brauneri</i>	Пъстро /Шабленско/ попче	VU	
<i>Callionymus belenus</i>	Малка морска мишка	EN	
<i>Clupeonella cultriventris</i>	Езерна трикона	EN	
<i>Conger conger</i>	Морска змиорка	VU	
<i>Gobius bucchichi</i>	Ивичесто попче	EN	
<i>Hippocampus guttulatus microstephanus</i>	Морско конче	EN	
<i>Huso huso</i>	Моруна	CR	З
<i>Knipowitschia longicaudata</i>	Дългоопашато попче	EN	И
<i>Lucioperca marina</i>	Морска бяла риба	EN	Р
<i>Mullus barbatus ponticus</i>	Барбуня	EN	
<i>Neogobius syrman</i>	Сирман		Р
<i>Pungitius platygaster</i>	Деветигла бодливка		З

Анализът е изготвен в рамките на проект №: BG14MFOP001-1.006-0003 „Пази морето – бъди Море“, процедура BG14MFOP001-1.006 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“, финансиран от Програма „Морско дело и рибарство“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за морско дело и рибарство

<i>Scomber scombrus</i>	Скумрия		3
<i>Solea nasuta</i>	Морски език	VU	
<i>Thunnus thynnus</i>	Тунец	EN	
<i>Xiphias gladius</i>	Меченосец	EN	
Птици			
<i>Anthropoides virgo</i>	Момин жерав	EN	И
<i>Ardeola ralloides</i>	Гривеста чапла	EN	
<i>Aythya nyroca</i>	Белоока потапница		3
<i>Branta ruficollis</i>	Червеногуша гъска	EN	3
<i>Burhinus oedicephalus</i>	Турилик	VU	3
<i>Ciconia nigra</i>	Черен щъркел	NE	3
<i>Falco cherrug</i>	Ловен сокол	VU	3
<i>Falco peregrinus</i>	Сокол скитник	EN	3
<i>Glareola nordmanni</i>	Чернокрил отърличник	EN	
<i>Glareola pratincola</i>	Кафявокрил отърличник	EN	3
<i>Grus grus</i>	Сив жерав	LR	И
<i>Haematopus ostralegus</i>	Стридожд	VU	3
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Морски орел	VU	3
<i>Himantopus himantopus</i>	Жълтоклюно конопарче	VU	3
<i>Hydroprogne caspia</i>	Каспийска рибарка	EN	
<i>Numenius arquata</i>	Голям свирец	EN	

МИНИСТЕРСТВО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

ПРОГРАМА ЗА
МОРСКО ДЕЛО И
РИБАРСТВО

<i>Numenius phaeopus</i>	Малък свирец	EN	
<i>Pelecanus crispus</i>	Къдравоглав пеликан	VU	3
<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Среден кormоран	EN	
<i>Platalea leucorodia</i>	Лопатарка	EN	3
<i>Plegadis falcinellus</i>	Блестящ ибис	LR	3
<i>Somateria mollissima</i>	Обикновена гага		P
<i>Tadorna ferruginea</i>	Червен ангъч		3
Ракообразни			
<i>Anomalocera patersoni</i>		EN	
<i>Branchinectella media</i>		EN	
<i>Branchinectella spinosa</i>		EN	
<i>Chaetogammarus ischnus major</i>		VU	
<i>Dikerogammarus vilosus</i>		VU	
<i>Hemimysis anomala</i>		EN	
<i>Hemimysis serrata</i>		EN	
<i>Iphigenella acanthopoda</i>		VU	
<i>Iphigenella andrussovi</i>		LR	
<i>Iphigenella shablensis</i>		VU	
<i>Katamysis warpachowskyi</i>		EN	
<i>Labidocera brunescens</i>		EN	
<i>Pontella mediterranea</i>		EN	

Анализът е изготвен в рамките на проект №: BG14MFOP001-1.006-0003 „Пази морето – бъди Море“, процедура BG14MFOP001-1.006 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“, финансиран от Програма „Морско дело и рибарство“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за морско дело и рибарство

МИНИСТЕРСТВО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

ПРОГРАМА ЗА
МОРСКО ДЕЛО И
РИБАРСТВО

Potamon tauricum		DD	
Smirnoviella reducta		EN	
Xantho poressa		VU	
Мекотели			
Aporrhais pespelecani		VU	
Donacilla cornea		EN	
Ostrea edulis		EN	
Patella tarentina		EN	
Бозайници			
Delphinus delphis	Обикновен делфин	DD	
Felis silvestris	Дива котка	EN	
Lutra lutra	Видра	EN	3
Monachus monachus	Тюлен монах	CR	3
Phocoena phocoena	Морска свиня - муткур	DD	3
Tursiops truncatus	Афала	DD	P

Анализът е изготвен в рамките на проект №: BG14MFOP001-1.006-0003 „Пази морето – бъди Море“, процедура BG14MFOP001-1.006 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“, финансиран от Програма „Морско дело и рибарство“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за морско дело и рибарство

МИНИСТЕРСТВО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

ПРОГРАМА ЗА
МОРСКО ДЕЛО И
РИБАРСТВО

**Кратка информация за определени видове
изчезващи и изчезнали риби, които се
срещат във водите на Черно море в
българската акватория**

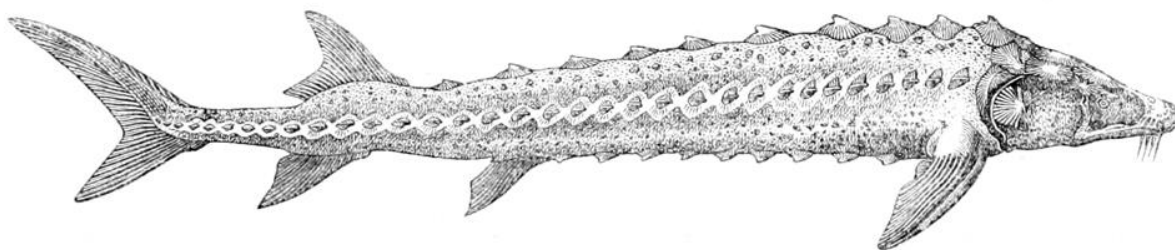
Анализът е изготвен в рамките на проект №: BG14MFOP001-1.006-0003 „Пази морето – бъди Море“, процедура BG14MFOP001-1.006 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“, финансиран от Програма „Морско дело и рибарство“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за морско дело и рибарство

Шип /*Acipenser nudiiventris*/

Разред Есетроподобни (*Acipenseriformes*)

Семейство Есетрови (*Acipenseridae*)

Природозащитен статус в България: изчезнал ЕХ

Общо разпространение. Среща се в Черно, Каспийско и Аралско море, откъдето възрастните навлизат в реките за размножаване. В Черно и Азовско море се среща много рядко. По-многоброен е в Каспийско море, особено в южната му част, като за размножаване навлиза в реките Кура, Ленкоранка, Астара. Обитава и р. Дунав, достигайки до Комарно – 1766 km от устието, както и някои от притоците и – Тиса, Сава, Драва, Прут и Серет.

Разпространение и численост в България. В миналото се е срещал рядко в българския участък на р. Дунав, където са улавяни единични индивиди. Съобщаван е и за Черно море при Варна. През последните години не е регистриран в страната.

Местообитания. През различните периоди от годината се среща в различни местообитания. През размножителния период обитава големи реки, а през останалото време – открито море, крайбрежни и естуарни зони.

Биология. Мъжките достигат полова зрялост на 6–9 години, а женските на 12–14 години.

МИНИСТЕРСТВО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

Размножаване. Шипът се размножава през 2 и повече години. Размножава се през март-май при температура на водата 10-15°C. Отлага хайвера си в места с бързо течение и каменисто или пясъчно дъно. Плодовитостта е между 200 000 и 1 300 000 хайверни зърна.

Хранене. Възрастните индивиди се хранят с ларви на насекоми, мекотели, ракообразни и по-рядко с риби.

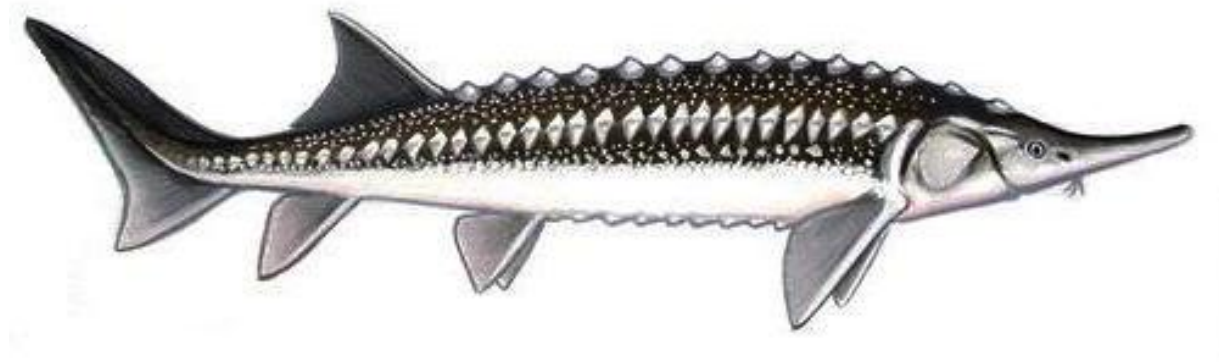
Отрицателно действащи фактори. Загуба (деградация) на местообитанията вследствие на хидротехнически дейности, водещи до напречно преграждане на речните корита; замърсяване на водите; браконьерство и свръхулов в миналото.

Пъструга /*Acipenser stellatus*/

Разред Есетроподобни (*Acipenseriformes*)

Семейство Есетрови (*Acipenseridae*)

Природозащитен статус в България: критично застрашен CR

Общо разпространение. Обитава Каспийско, Азовско, Черно и Егейско море и реките, вливащи се в тях. Най-големите популации са концентрирани в Каспийско море, откъдето видът навлиза за размножаване в реките Волга, Урал, Терек, Кура и др. От Азовско море мигрира в реките Дон и Кубан. От Черно море навлиза за размножаване в р. Дунав и притоците и Сава, Драва, Прут и др. От Егейско море отделни индивиди навлизат в реките Струма и Марица.

Разпространение и численост в България. В миналото е обикновен вид за българския сектор на Черно море и р. Дунав. Улавян е рядко и в р. Марица. През последните години числеността му е намаляла чувствително.

Местообитания. През размножителния период се среща в големи реки, а през останалото време в открито море, крайбрежни и естуарни зони.

Размер. Макс. дължина: 220 см; обикновено: 125 см; макс. тегло: 80 кг.

Описание. Тялото е издължено, муцуната е дълга с заострен връх. Долната устна не е цяла, а с прекъсване в средата; мустачките са гладки, къси, не достигат края на муцуната нито устата. Има пет реда костни плочки, като странично по тялото между редовете плочки има пластинки и ръбести зрънца.

Оцветяване. Тъмносиво до черно по гърба, отстрани е по-светло, корема е бял.

Биология. Мъжките достигат полова зрялост на 5–9 години, а женските на 10–13 години.

Размножаване. Мръстенето се извършва от април до септември, като хайверът се отлага в дълбоки места с пясъчно или чакълесто дъно и висока скорост на течението. Плодовитостта варира между 700 000 и 2 120 000 хайверни зърна.

Хранене. Малките се хранят с ларви на насекоми, а възрастните с мекотели, ракообразни и риби

Отрицателно действащи фактори. Загуба (деградация) на местата за размножаване, в резултат на хидротехнически дейности, свързани с напречно преграждане на речните корита. Замърсяване на водите, браконьерство и свръхулов.

Необходими мерки за защита. Въвеждане на пълна забрана за улов на есетрови риби. Реинтродукция на вида в р. Дунав.

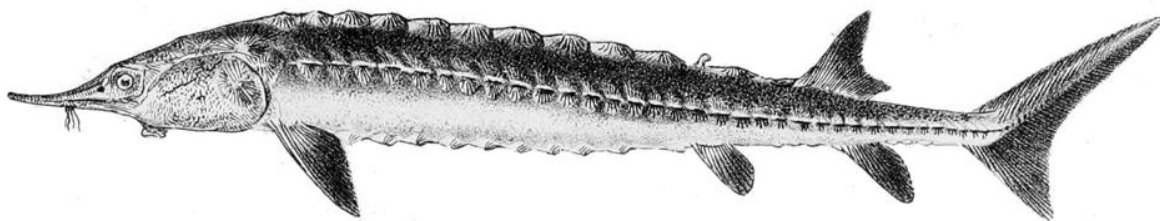

Немска есетра /*Acipenser sturio*/

Разред Есетроподобни (*Acipenseriformes*)

Семейство Есетрови (*Acipenseridae*)

Природозащитен статус в България: изчезнал ЕХ

Общо разпространение. Среща се от европейското крайбрежие на Атлантическия океан на север до Балтийско и Северно морета, както и голяма част от Средиземноморския регион – Тиренско, Адриатическо, Йонийско, Егейско, Мраморно и Черно море и големите реки, вливащи се в тях.

Разпространение и численост в България. В Черно море в миналото са улавяни само единични индивиди, най-често в района на Варна и Бургас. Немската есетра е навлизала в делтата на р. Дунав, но е спорно дали е достигала българския сектор на реката. В миналото от Егейско море видът е навлизал в р. Струма и р. Марица, където е достигал Пловдив. През последните 50 години не е регистриран в България.

Местообитания. През различните периоди от годината се среща в различни местообитания. През размножителния период обитава големи реки, а през останалото време – открито море, крайбрежни и естуарни зони.

Размер. Макс. дължина: 300 см; обикновено: 125 см; макс. тегло: 300 кг.

МИНИСТЕРСТВО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

Описание. Тялото е издължено, муцунката е средна по размер, опашката е асиметрична. Долната устна е прекъсната в средата. Има четири мустачки между върха на муцунката и устата, като не достигат устата. Няма люспи, но има пет реда от костни плочки по тялото с множество по-малки ромбоидни плочки между гръбната и страничните линии от костни плочки.

Оцветяване. Гръбната страна е зеленикаво-кафява до черно със златен оттенък, отстрани е светло със сребрист оттенък, коремът е бял.

Биология. Мъжките индивиди съзряват полово на 7-9 години, а женските на 8-14 години.

Размножаване. Размножава се в периода април-май, като отлага хайвера си на места с бързо течение на водата и пясъчно или чакълесто дъно. Плодовитостта е между 200 000 и 5 700 000 хайверни зърна.

Хранене. Младите индивиди се хранят с ларви на водни насекоми, червеи, ракообразни и мекотели, а възрастните с мекотели, червеи и дребни риби.

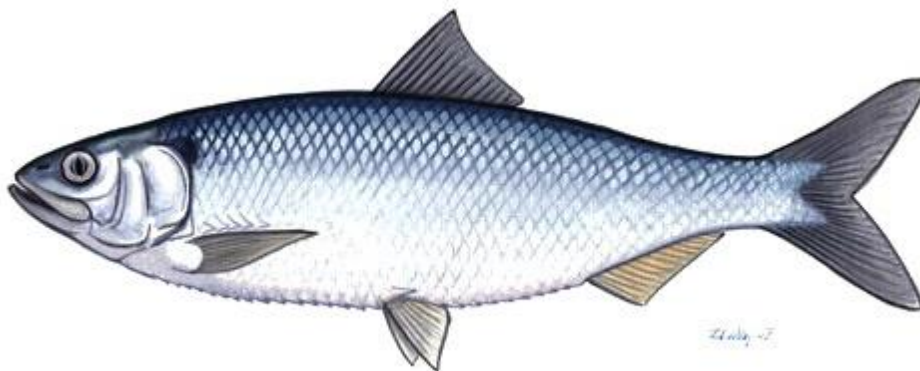
Отрицателно действащи фактори. Загуба (деградация) на местообитанията, в резултат на хидротехнически дейности, водещи до напречно преграждане на речните корита; замърсяване на водите; браконьерство и свръхулов в миналото.

Карагъоз /*Alosa pontica*/

Разред Селдоподобни (Clupeiformes)

Семейство Селдови (Clupeidae)

Природозащитен статус в България: уязвим VU

Общо разпространение. Среща се в Черно и Азовско море, като за размножаване навлиза в по-големите им притоци Днестър, Буг, Днепър, Дон, Дунав и др. В р. Дунав, в миналото е навлизала до Унгария, а сега – само до устието на р. Тимок.

Разпространение и численост в България. В миналото е обикновен вид за Черноморското крайбрежие през март и април и в р. Дунав през май. Съобщаван е за р. Дунав, Варненското езеро и долните течения на реките Камчия, Ропотамо, Караагач и Велека. През последните години е установен при Калиакра, Варненския залив и р. Ропотамо. Наличието му в реките Велека и Караагач не е потвърдено. Числеността на вида е намаляла чувствително.

Местообитания. Основните местообитания на вида са открито море и постоянни големи реки.

Размер. Макс. дължина: 36 – 38 см; макс. тегло: 600 – 700 г.

Описание. Тялото е сравнително тънко, корема е с изразен кил от твърди люспи, горната челюст е изрязана по средата. Зъбите са добре развити по двете челюсти.

Оцветяване. Гърбът е зелено-син, отстрани е сребристо бяла с розов оттенък с тъмно петно зад хрилното капаче.

Биология. Прходна риба. Зимува в морето, а за размножаване навлиза в по-големите реки.

Размножаване. Отлага хайвера си от април до юли при температура на водата 17–22 °С. Плодовитостта на женските индивиди е от 20 800 до 289 400 хайверни зърна. Оплоденият хайвер е батипелагичен и се развива в реките по време на носенето му по течението.

Хранене. Личинките се хранят с червеи и водорасли, а възрастните – с ракообразни и риби (трициона, хамсия, атерина).

Отрицателно действащи фактори. Главните заплахи са замърсяването на водите и риболовът.

Необходими мерки за опазване. Опазване на местообитанията на вида от замърсяване и строг контрол за спазване на забраните за риболов.

Европейска змиорка /*Anguilla anguilla*/

Разред Змиоркоподобни (Anguilliformes)

Семейство Змиоркови (Anguillidae)

Природозащитен статус в България: критично застрашен CR

Общо разпространение. Живее в сладки водоеми, които са свързани с Атлантическия океан (Северна Америка, Европа и Африка), Средиземно море и Черно море.

Разпространение и численост в България. В България допреди 80 години е била широко разпространена в много реки. Срещала се е в басейните на реките в Южна България, които се вливат в Бяло море, като (Марица, Места и Струма). През Марица е стигала до Баташкото блато в Родопите, както и в притоците ѝ Харманлийска река, Въча, Сазлийка и Стряма. По река Тунджа и нейните притоци се е придвижвала до бившето Стралджанско блато. Срещала се е също в някои крайчерноморски езера, както и в река Дунав. След 50-те години на 20-и в., вследствие на масово пресушаване на блатата, видът изчезва в голяма част от находищата си. В България вече се срещат само единични екземпляри.

Местообитания. Размножава се в морето. До достигане на полова зрялост живее в сладки води. В България най-често е улавян в долните течения на реките, но се среща и в стоящи водоеми.

Размер. Женските достигат дължина 1,5 – 2 m и маса до 4 kg, а мъжките до 0,5 m и маса 0,5 kg.

Описание. Дълго, змиевидно тяло.

Оцветяване. Различно според възрастта. Младите са прозрачни, възрастните преди мръстене – почти черни.

Биология. Проходен вид. Размножава се в Саргасово море.

Размножаване. Отлага хайвера си на дълбочина 700–1000 m при температура на водата 16–17°C. Новоизлюпените личинки претърпяват метаморфоза и след 3–4 години достигат европейските брегове. Женските индивиди мигрират срещу течението и навлизат в реките. След половото им съзряване за около 8 години те се отправят отново към морето. В естуарните зони става срещата им с мъжките индивиди, откъдето те заедно плуват активно, изминавайки около 7000–8000 km в продължение на 3 години, докато достигнат Саргасово море.

Хранене. Храни се с мекотели, ракообразни и риби.

Отрицателно действащи фактори. Хидротехническото строителство и напречното преграждане на реките, пресушаването на влажните зони, замърсяването на водите.

Необходими мерки за опазване. Опазване на крайморските езера и реките от вътрешността на страната от замърсяване. Ограничаване на хидротехническите дейности по малките реки, вливащи се в Черно море и по притоците на р. Марица.

Моруна /*Huso huso*/

Разред Есетроподобни (Acipenseriformes)

Семейство Есетрови (Acipenseridae)

Природозащитен статус в България: критично застрашен CR

Общо разпространение. Обитава Черно, Азовско, Каспийско и Адриатическо море и прилежащите им реки. В Адриатическия регион са съобщени само единични индивиди в близост до Венеция, в долното и средното течение на р. По и рядко по крайбрежието на Албания. В Черноморския регион моруната навлиза за размножаване в големите реки – Дунав, Днепър, Южен Буг, Днестър и др. От р. Дунав навлиза в притоците Морава, Драва, Сава, Тиса и др.

Разпространение и численост в България. В миналото е сравнително рядък вид по цялото Българско черноморско крайбрежие и българския участък на р. Дунав. През последните години видът е силно намалял и се улавят само единични индивиди.

Местообитания. През различните периоди от годината се среща в различни местообитания. През размножителния период обитава постоянни големи реки, а през останалото време – открито море, крайбрежни и естуарни зони.

Размер. Макс. дължина: 600 см; обикновено: до 400 см; макс. тегло: 1000 кг, обикновен: 100 – 250 кг.

Описание. Тялото е издължено, муцуната е къса и заострена, извита леко нагоре. Долната устна не е цяла, а с прекъсване в средата; мустачките са овални или плоски във формата на лист като почти стигат до устата. Има пет реда костни плочки.

Оцветяване. Общият цвят на тялото е пепеляво сиво, коремът е сиво-бял, а носът е жълтеникав.

Биология. Мъжките достигат полова зрялост на 10-13 години, а женските на 13-15 години.

Размножаване. Размножава се през периода февруари-май при температура на водата 4-11 °C. Отлага хайвера си на дълбоки места с голяма скорост на течението върху пясъчно или чакълесто дъно. Плодовитостта варира между 267 000 и 924 000 хайверни зърна.

Хранене. Младите се хранят с ларви на насекоми, а възрастните с риби, мекотели и ракообразни.

Отрицателно действащи фактори. Загуба (деградация) на местата за размножаване, в резултат на хидротехнически дейности, свързани с напречно преграждане на речните корита. Замърсяване на водите, браконьерство и свръхулов.

Необходими мерки за опазване. Въвеждане на пълна забрана за улов на есетрови риби в р. Дунав и в Черно море. Реинтродукция на вида в р. Дунав.

Скумрия /*Scomber scombrus*/

Разред Костуроподобни (Perciformes)

Семейство Скумрии (Scombridae)

Природозащитен статус в България: критично застрашен CR

Общо разпространение. Северната част на Атлантическия океан и свързаните с него Черно, Мраморно и Средиземно море. От Канарските острови на север по атлантическото крайбрежие на Европа достига Северно, Балтийско, Норвежко и Баренцово море, а на запад по американското крайбрежие на Атлантическия океан – от н. Хатерас до Лабрадор.

Разпространение и численост в България. В миналото (до 1970 г.) черноморската скумрия е един от първостепенните стопански видове за българския черноморски риболов. Зимува в Мраморно море и през пролетта навлиза в Черно море по посока на северозападната му част, където се придвижва за охранване. Минавайки покрай българския бряг се лови в големи количества. През есента, предприемайки обратния път за Мраморно море, вече охранен, отново е обект на промишлен риболов. През последните 50 години обаче навлизането на вида в Черно море рязко се прекъсва и много рядко се ловят единични индивиди.

Местообитания. Среща се само в открито море.

Размер. Макс. дължина: 28 – 32 см, обикновено: 23 – 25 см; макс. тегло: 265 г.

Описание. Тялото е сравнително източено, но с кръгла форма на напречно сечени, главата и тялото са с обтекаема форма. Има две гръбни перки отделени една от друга и следвани от пет дребни перчици, аналната перка е сравнително малка също с пет дребни перчици след нея. Опазната перка е врязана, коремните перки са относително малки. Мастният клепах покрива предния и задния край на окото, главата и тялото са изцяло покрити с дребни люспи, няма плавателен мехур.

Оцветяване. Зелено-синьо по гърба като често става синкаво-черно по главата, отстрани е метално сиво, коремът е бял. По гърба има характерни тъмни извити линии.

Биология. Зимува и се размножава през февруари-май в Мраморно море на дълбочина 50–70 m, температура на водата 14 °C и соленост над 38‰. Полова зрялост достига на 1 година.

Размножаване. Плодовитостта варира от 164 000 до 335 000 хайверни зърна. Хайверът е пелагичен и се изхвърля порционно.

Хранене. Има смесен тип на хранене. През пролетта и есента в храната доминират риби – ува, хамсия, дребен сафрид, цаца и атерина, а през лятото се храни основно със зоопланктон.

Отрицателно действащи фактори. Деградация на местообитанията, свързана с денонощен воден транспорт на морски съдове през Босфора. Замърсяване на водите и свръхулов.

Необходими мерки за опазване. Забрана за риболов на скумрия в Черно море и извършване на постоянен мониторинг на популацията на вида.

Заклучение

Застрашен вид е биологичен вид, за който съществува риск да изчезне, тъй като числеността на популацията му е силно намаляла или има опасност да не успее да се приспособи към промените в окръжаващата го среда. Петте основни фактора за загубата на биологично разнообразие са: промени в земеползването и мореползването, прекомерна експлоатация, изменение на климата, замърсяване и инвазивни чужди видове.

Постигането на добро екологично състояние на морските екосистеми, включително посредством определянето на строго защитени зони, трябва да обхваща възстановяването на богатите на въглерод екосистеми и на зоните, които са важни за хвърляне на хайвер и размножаване. Някои от начините на използване на моретата в днешно време застрашават продоволствената сигурност, препитанието на рибарите и секторите на рибарството и морските продукти.

Доброто състояние на рибните запаси е от ключово значение за дългосрочния просперитет на рибарите, за здравето на нашите океани и за биологичното разнообразие. Поради това е наложително смъртността от риболов да бъде поддържана на равнищата на максималния устойчив улов или под тях, което ще допринесе за оптималното разпределение на рибните запаси по възраст и размер.

Очаква се до 2021 г. Европейската комисия да предложи нов план за действие за съхраняване на рибните ресурси и опазване на морските екосистеми. При необходимост ще бъдат въведени мерки, с които да се ограничи използването на най-вредните за биологичното разнообразие риболовни уреди, включително по морското дъно. В плана ще бъдат разгледани и начините, по които използването на дънни риболовни уреди

МИНИСТЕРСТВО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

може да се съчетае с целите на биологичното разнообразие, като се има предвид, че понастоящем тази риболовна дейност причинява най-големи вреди на морското дъно.

Необходимо е приловът на видове, застрашени от изчезване, да се прекрати или да се намали до равнище, позволяващо пълното им възстановяване. Това следва да се отнася и до видовете, които са с лош природозащитен статус или в недобро екологично състояние. Приловът на други видове също трябва да бъде премахнат или, когато това не е възможно, да бъде сведен до минимум, така че да не бъде застрашен техният природозащитен статус. С оглед на това е необходимо да се извърши по-мощно събиране на данни относно прилова на всички уязвими видове.

Уловът на морските ресурси трябва да се осъществява по устойчив начин, като се прилага политика на нулева толерантност към незаконните практики. Поради това е изключително важно да се осигури цялостното прилагане на общата политика на ЕС в областта на рибарството, Рамковата директива за морска стратегия, Директивата за птиците и Директивата за местообитанията.